

POSTANOWIENIE

Dnia 4 lutego 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Adam Redzik

w sprawie z wniosku M. P.

z udziałem A. P.

z udziałem Prokuratora Okręgowego w Krakowie i Rzecznika Praw Dziecka

o nakazanie powrotu dziecka,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych

4 lutego 2025 r.

w przedmiocie skargi nadzwyczajnej Prokuratora Generalnego od prawomocnego postanowienia Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 7 listopada 2022 r., sygn. I ACa 1387/22

- 1. odrzuca skargę nadzwyczajną;**
- 2. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania przed Sądem Najwyższym wywołane wniesioną skargą nadzwyczajną.**

UZASADNIENIE

I.

I.1. Skargą nadzwyczajną z 18 stycznia 2023 r. Prokurator Generalny zaskarżył w całości prawomocne postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 7 listopada 2022 r., sygn. akt I ACa 1387/22 oddalające apelację uczestniczki od postanowienia Sądu Okręgowego w Krakowie z 25 maja 2022 r. sygn. XI Ns 853/21 nakazującego A. P. zapewnienie powrotu jej małoletniego syna M. P. do Anglii

(wchodzącej w skład Wielkiej Brytanii czyli Zjednoczonego Królestwa), jako do państwa, w którym bezpośrednio przed naruszeniem prawa wynikającego z władzy rodzicielskiej ojca (M. P.) małoletni miał miejsce stałego pobytu, w terminie nieprzekraczającym dwóch tygodni od dnia uprawomocnienia się postanowienia.

Zaskarżonemu postanowieniu Prokurator Generalny zarzucił:

1. naruszenie zasad, wolności i praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji RP, a mianowicie zasady ochrony praw dziecka, o której mowa w art. 72 Konstytucji RP, poprzez zaniechanie dokonania wszechstronnych ustaleń co do tego, czy wydanie małoletniego M. P. i oraz jego powrót do Anglii służy jego dobru, które ma nadrzędne znaczenie przy ocenie przesłanek możliwości zastosowania przepisów dotyczących wydania dziecka zawartych w Konwencji haskiej jak również praw człowieka (dziecka), w tym prawa do godnych warunków życia i odpowiedniego poziomu życia;
2. oczywistą sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego materiału dowodowego wyrażającą się w przyjęciu, że nie istnieje poważne ryzyko, że powrót małoletniego M. P. do Anglii naraziłby go na szkodę psychiczną albo w jakikolwiek inny sposób postawiłby go w sytuacji nie do zniesienia, podczas gdy zebrany w sprawie materiał dowodowy przeczy wyciągniętym przez Sąd wnioskom, ponieważ w sposób oczywisty z niego wynika, że całe swoje życie pozostaje pod opieką matki A. P., miejsce pobytu w Polsce jest bezpiecznym i sprzyjającym prawidłowemu psycho-fizycznemu rozwojowi małoletniego, tu ma zaspokojone wszystkie potrzeby życiowe, zaś orzeczenie powrotu małoletniego do Anglii będzie faktycznie wiązało się z przejęciem przez ojca pieczy nad małoletnim, co spowoduje naruszenie jego prawa do prawidłowego rozwoju fizycznego, psychicznego i społecznego, poprzez pozbawienie pieczy pierwszoplanowego rodzica oraz konieczności ponownej adaptacji w środowisku co może dziecku przynieść dodatkowe cierpienie w kontekście jego problemów rozwojowych – co winno skutkować przyjęciem, że orzeczenie powrotu małoletniego do Anglii narazi go na szkodę psychiczną! zdestabilizuje jego życie stawiając go w sytuacji nie do zniesienia.

W oparciu o tak skonstruowane zarzuty Prokurator Generalny wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości oraz o orzeczenie co do istoty sprawy poprzez uchylenie postanowienia Sądu Okręgowego w Krakowie z 25 maja 2022 r. sygn. XI Ns 853/21 i oddalenie wniosku o nakazanie powrotu małoletniego M. P. ur. [...] 2015 r. do Anglii.

I.2. Wnioskodawca (M. P.), zastępowany przez profesjonalnego pełnomocnika, w odpowiedzi na skargę nadzwyczajną z 28 lutego 2023 r. wniósł o oddalenie skargi nadzwyczajnej w całości oraz o zasądzenie od uczestniczki/Skarbu Państwa – Prokuratora Generalnego na rzecz Wnioskodawcy kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

I.3. Uczestniczka (A. P.) zastępowana przez profesjonalnego pełnomocnika, w odpowiedzi na skargę nadzwyczajną z 15 czerwca 2023 r., wniosła o jej uwzględnienie w całości i zasądzenie od Wnioskodawcy na rzecz Uczestniczki kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego wg norm przepisanych.

I.4. W piśmie z 4 lipca 2023 r. Wnioskodawca przedstawił wnioski dowodowe. Z kolei Uczestniczka, w pismach z 27 lipca 2023 r. oraz 29 sierpnia 2023 r. odniosła się do pisma Wnioskodawcy oraz przedstawiła kolejne wnioski formalne.

II.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

II.1. Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2023 r. poz. 1093 z późn. zm., dalej: „u.SN.”) w art. 89 i następnych, wprowadziła oraz uregulowała nadzwyczajny środek zaskarżenia, mający zapewnić zgodność z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

Skargę nadzwyczajną, zgodnie z art. 89 § 3 u.SN wnosi się w terminie 5 lat od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia, a jeżeli od orzeczenia

została wniesiona kasacja albo skarga kasacyjna – w terminie roku od dnia ich rozpoznania.

II.2. Przepisy ustawy o Sądzie Najwyższym nie regulują warunków formalnych skargi nadzwyczajnej, dlatego też należy zastosować w tym zakresie regulacje zawarte w Kodeksie postępowania cywilnego, gdyż zgodnie z art. 95 pkt 1 u.SN. w zakresie nieuregulowanym przepisami ustawy do skargi nadzwyczajnej, w tym postępowania w sprawie tej skargi, stosuje się w zakresie spraw cywilnych przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego dotyczące skargi kasacyjnej, z wyłączeniem art. 398⁴ § 2 oraz art. 398⁹ k.p.c.

Kodeks postępowania cywilnego określa precyzyjnie warunki formalne, jakie musi spełniać skarga kasacyjna. Zgodnie z art. 398⁴ § 1 k.p.c. do elementów konstrukcyjnych skargi kasacyjnej (także skargi nadzwyczajnej) należy m.in. oznaczenie orzeczenia, od którego jest wniesiona, ze wskazaniem czy jest ono zaskarżone w całości czy w części (pkt 1), a także sformułowanie wniosku o uchylenie lub uchylenie i zmianę orzeczenia z oznaczeniem zakresu żadanego uchylenia i zmiany (pkt 3).

Rozwiązanie takie w pełni koresponduje z możliwymi rozstrzygnięciami Sądu Najwyższego przewidzianymi w art. 91 § 1 zd. 1 u.SN., zgodnie z którym, w przypadku uwzględnienia skargi nadzwyczajnej, Sąd Najwyższy uchyla zaskarżone orzeczenie w całości lub w części i stosownie do wyników postępowania orzeka co do istoty sprawy albo przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania właściwemu sądowi, w razie potrzeby uchylając także orzeczenie sądu pierwszej instancji, albo umarza postępowanie.

II.3. W niniejszej skardze nadzwyczajnej Prokurator Generalny zaskarżył postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie w całości, wnosząc o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości oraz o orzeczenie co do istoty sprawy poprzez uchylenie postanowienia Sądu Okręgowego w Krakowie z 25 maja 2022 r. sygn. XI Ns 853/21 i oddalenie wniosku o nakazanie powrotu małoletniego do Anglii. Wniosek ten jest w oczywisty sposób wadliwy i niespełniający wymogu z art. 398⁴ § 1 pkt 3 k.p.c.

II.4. Zaskarżonym skargą nadzwyczajną orzeczeniem jest postanowienie Sądu Apelacyjnego wydane na skutek apelacji. Skoro Sąd pierwszej instancji nakazał powrót osoby podlegającej władzy rodzicielskiej za granicę a Sąd Apelacyjny oddalił apelację uczestniczki postępowania od postanowienia Sądu pierwszej instancji, to Prokurator Generalny zaskarżając postanowienie Sądu drugiej instancji winien domagać się uchylenia zaskarżonego postanowienia oraz orzeczenia co do istoty sprawy poprzez zmianę postanowienia Sądu Okręgowego w Krakowie i oddalenie wniosku o nakazanie powrotu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej za granicę.

II.5. Sąd Najwyższy dostrzega, że mając na względzie katalog możliwych rozstrzygnięć, Prokurator Generalny mógł wnioskować o uchylenie postanowienia Sądu Apelacyjnego w Warszawie w całości oraz poprzedzającego go postanowienia Sądu Okręgowego w Krakowie w całości i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez oddalenie wniosku o nakazanie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej za granicę, wymagałoby to jednak nie tylko wskazania wadliwości orzeczenia Sądu drugiej instancji, ale również Sądu pierwszej instancji.

Tymczasem, uzasadnienie skargi nadzwyczajnej i podniesione w niej zarzuty odnoszą się do postanowienia Sądu Apelacyjnego w Warszawie.

II.6. Sąd Najwyższy jest związany treścią żądania. Nie może prowadzić rozważań w kierunku wyinterpretowania innej treści żądania niż literalnie wskazane w skardze. Tym bardziej, że mamy do czynienia ze skargą wnoszoną przez podmiot profesjonalny, do tego podmiot szczególny, od którego należy wymagać wyjątkowej staranności.

Prokurator Generalny wskazał jedynie, że podniesione w skardze nadzwyczajnej „argumenty w powiązaniu z brakiem możliwości zmiany prawomocnego postanowienia Sądu Apelacyjnego w Warszawie, uzasadniają wniosek o uchylenie orzeczenia, w zaskarżonym zakresie, celem zapewnienia jego zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego

zasady sprawiedliwości społecznej”. Prokurator Generalny w żaden sposób nie wskazuje i nie uzasadnia, dlaczego domaga się uchylenia postanowienia Sądu Okręgowego w Krakowie.

Z tych wszystkich względów wniosek skargi nadzwyczajnej sformułowany przez Prokuratora Generalnego jest wewnętrznie sprzeczny i wadliwy (por. też postanowienia Sądu Najwyższego z 14 grudnia 2022 r., I CSK 5664/22; z 18 maja 2023 r., II CSKP 1087/22; z 17 sierpnia 2023 r., II NSNc 230/23).

III.7. Po wniesieniu skargi nadzwyczajnej doszło do zmiany piastuna organu, co - także z uwagi na czas procedowania w Sądzie Najwyższym – mogło przyczynić się do podjęcia przez Skarżącego czynności w przedmiocie skargi, tym bardziej, że nie upłynął okres, o którym stanowi art. 89 § 3 u.SN.

Sąd Najwyższy podkreśla, że nie ma możliwości korygowania pism stron postępowania, szczególnie, gdy wnoszą je profesjonaliści, a tym bardziej gdy jest to organ taki jak Prokurator Generalny. Można oczekiwać, że organy uprawnione do wniesienia skargi nadzwyczajnej, czyli środka zaskarżenia prawomocnych orzeczeń o charakterze absolutnie ekstraordynaryjnym, wykażą się wyjątkową dbałością zarówno o warstwę formalną skargi jak i uzasadnienie przesłanki ogólnej oraz przesłanek szczegółowych skargi (zob. uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z 28 lutego 2024 r., II NSNc 293/23).

II.8. Powyższe wskazania nabierają dodatkowego wzmocnienia w sytuacji, gdy organ szczególny (tu Prokurator Generalny) powołuje się na podstawę prawną w postaci normy konstytucyjnej z art. 72 Konstytucji RP. Na zasadzie tej – ochrony praw dziecka – opiera się też Konwencja dotycząca cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, sporządzona w Hadze dnia 25 października 1980 r. (Dz. U. 1995, Nr 108, poz. 528), co podkreślono w preambule do Konwencji stanowiąc, że „interes dziecka ma podstawowe znaczenie we wszystkich sprawach dotyczących opieki nad nim”, a także w rozważanym w sprawie art. 13 lit. b) Konwencji. Nie dobro rodziców, ale dobro dziecka przyświeca wskazanym normom, co – na marginesie – obszernie opisały sądy powszechne orzekające w niniejszej

sprawie (podkreślając też prawa dziecka do kontaktu z obojga rodzicami, także po powrocie dziecka do miejsca pierwotnego zamieszkania).

Nie można nie dostrzec, że podmiotem, który wniósł skargę nadzwyczajną jest Prokurator Generalny, podczas gdy troska o właściwe przestrzeganie praw dziecka stanowi kompetencję szczególnego organu jakim jest Rzecznik Praw Dziecka. Organ ten nie zajął stanowiska w przedmiocie skargi nadzwyczajnej, a na etapie postępowania przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie wnosił o oddalenie apelacji (podobnie jak i prokurator).

II.9. Art. 94 § 1 u.SN stanowi, że skargę nadzwyczajną rozpoznaje Sąd Najwyższy w składzie 2 sędziów Sądu Najwyższego orzekających w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych oraz 1 ławnika Sądu Najwyższego. Z przepisu tego jasno wynika, że wskazany skład ławniczy dotyczy sytuacji, gdy Sąd Najwyższy rozpoznaje merytorycznie skargę nadzwyczajną. W przypadku gdy skarga podlega odrzuceniu z powodów formalnych, a zatem nie dochodzi do merytorycznego jej rozpoznania, należy zastosować odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego i orzec w składzie jednoosobowym – na podstawie art. 398¹⁰ zdanie drugie k.p.c. w związku z art. 95 pkt 1) u.SN.

Wobec powyższego Sąd Najwyższy orzekł w składzie jednoosobowym.

III.10. Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁶ § 2 i 3 k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN., orzekł jak w pkt 1 w sentencji.

III.11. O wzajemnym zniesieniu kosztów postępowania wywołanego wniesioną skargą nadzwyczajną Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398¹⁸ k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN.

r.g.